

DEZVOLTAREA SISTEMULUI DE COMUNICAȚII ÎN BUCOVINA – POȘTĂ, TELEGRAF, TELEFON

OVIDIU BĂTĂ

Institutul „Bucovina”, Rădăuți

E-mail: bataovidiu@yahoo.com

Development of the Communication System in Bukovina – Post, Telegraph, Telephone

(Abstract)*

The study presents the great progress made by the institution of post, telegraph and telephone in Bukovina, especially in the 19th century, when, established on solid foundations, these institutions reached the level of organizations abroad and became important factors of modernization of society. Postal services emerged from the need for long-distance communication, which involved finding quick solutions for transporting or transmitting messages.

Since the time of the military administration, a mail service on horseback was organized in Bukovina for military-administrative purposes. The first regular civil post office, with regular postal connections to Galicia and Transylvania, was opened in Chernivtsi on January 1, 1783, by the Viennese Johann Paul Vogel. The postal service has developed at a sustained pace in relation to population growth and ever-expanding business relations. In 1908, 213 post offices were operating. Relative to the area and number of inhabitants, a postal service covered 49 km² and served 3,428 inhabitants.

The steady, thoughtful and consistent development of the postal system over the decades was supplemented very early on by the introduction of the telegraph and, somewhat later, the telephone service. The first telegraph office that included Bukovina in the European telegraph network was established in Chernivtsi in 1855. At the end of 1896, the telegraph network had a total length of 764,34 km and 45 stations. In 1908, there were 104 post offices with telegraph service and 44 authorized railway telegraph stations. The first telephone exchange in Bukovina was built in 1883, in Chernivtsi, and then a fixed telephone network was extended in and between the cities and towns of Bukovina.

Keywords: Bukovina, communications, post, telegraph, telephone.

(Rezumat)

Studiul prezintă marile progrese făcute de instituția poștei, telegrafului și telefonului din Bucovina, mai ales în secolul al XIX-lea, când, constituite pe baze solide, aceste instituții au ajuns să se ridice la nivelul organizațiilor din străinătate și să devină factori importanți de modernizare a societății. Serviciile poștale au apărut din

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

nevoia de comunicare la distanță, ceea ce a implicat găsierea de soluții rapide pentru transportul sau transmiterea mesajelor.

Încă din timpul administrației militare, în Bucovina a fost organizat un serviciu de poștă călare în scop militar-administrativ. Primul oficiu poștal civil obișnuit, cu legături poștale regulate spre Galiția și Transilvania, a fost deschis în Cernăuți, în 1 ianuarie 1783, de către vienezul Johann Paul Vogel. Serviciul poștal s-a dezvoltat în ritm susținut în raport cu creșterea populației și a relațiilor de afaceri tot mai extinse. În anul 1908 funcționau 213 oficii poștale. Raportat la suprafață și număr de locuitori, un serviciu poștal acoperea 49 km² și deservea 3 428 de locuitori.

Dezvoltarea constantă, bine gândită și consecventă a sistemului poștal de-a lungul deceniilor a fost completată foarte devreme de introducerea telegrafului și, ceva mai târziu, a serviciului telefonic. Primul oficiu telegrafic care a inclus Bucovina în rețeaua europeană de telegraf a fost înființat în Cernăuți, în anul 1855. La sfârșitul anului 1896, rețeaua de telegraf avea o lungime totală de 764,34 km și 45 de stații. În anul 1908 funcționau 104 oficii poștale cu serviciu de telegraf și 44 de stații telegrafice feroviare autorizate. Prima centrală telefonică din Bucovina a fost construită în anul 1883, în Cernăuți, și apoi a fost extinsă o rețea de telefonie fixă în și între orașele și localitățile din Bucovina.

Cuvinte-cheie: Bucovina, comunicații, poștă, telegraf, telefon.

Introducere

Serviciul poștal a apărut și existat din nevoia de comunicare. Dezvoltarea rețelelor de poștă și comunicații au dat noi dimensiuni serviciilor poștale, care, pe lângă asigurarea comunicațiilor statului și a celor interumane, asigură comunicațiile economice, industriale, științifice etc.

Despre importanța serviciilor poștale, Constantin N. Minescu, inspectorul Regiunii a III-a Poștală, Telegrafică și Telefonică, spunea, în cunoscuta sa lucrare *Istoria poștelor române* din anul 1916, prima de acest fel din țara noastră: „Poșta modernă este una din instituțiile cele mai democratice și în această calitate ea servește interese de cel mai înalt ordin, cum ar fi: afacerile de Stat, interesele marilor comercianți și industriași, ca și pe ale celor mai umili negustori, interesele orașenilor, ca și pe ale celor din cel mai neînsemnat sat; interesele bogaților, ca și pe ale săracilor; și prin ingenioase combinațiuni, dezvoltă și transportă tot felul de manifestațiuni ale activității omenești, în întreaga lume, făcând să dispară orice distanță și orice graniță”¹.

Într-o formă organizată, serviciile poștale au funcționat încă din antichitate. Poșta a luat ființă din necesitățile ce au simțit oamenii de a corespunde între ei după ce au început să se grupeze în diferite forme de organizare. În perioada de început, serviciile poștale funcționau doar în „folosul” suveranului, transportând corespondența și ordinele acestuia. Prima organizare a poștelor a constat în instruirea curierilor, primele mesaje fiind transportate de curieri pedestru sau călare și construirea de clădiri pentru efectuarea schimburilor de mesaje, pentru odihna curierilor și a cailor. Caii erau folosiți ca mijloc de transport în prima fază doar cu

¹ Constantin N. Minescu, *Istoria poștelor române. Originile, dezvoltarea și legislațiunea lor*, București, Imprimeria Statului, 1916, p. 3.

călăreți, iar apoi înhămați la căruțe, cariote (trăsuri ușoare cu două roți, trase de un cal), diligențe etc. Pentru a asigura funcționarea permanentă a serviciilor poștale, organizatorii au avut în vedere ca pe lângă curieri să aibă și localuri de poștă, mijloace de transport și personal de întreținere. Localurile de poștă erau amplasate într-o rețea poștală bine definită, prin ele stabilindu-se continuitatea circulației trimiterilor, mai ales a celor la mare distanță. Tot în aceste localuri de poștă își desfășura activitatea și personalul care supraveghea rețeaua poștală.

În secolul al XIX-lea, în limba română, prin cuvântul *poștă* se înțelegea:

– administrația și casa/localul unde era instalat un serviciu pentru prezentarea și distribuirea corespondențelor;

– stabiliment făcut din distanță în distanță, de-a lungul drumurilor, unde se găsea un număr de cai necesari pentru a-i înlocui pe cei ce aduceau până acolo căruța poștală care transporta curierii, călătorii și corespondențele;

– măsură de drum echivalentă cu 20 km, distanța obișnuită între două stații de poștă².

În Principatele Române, începuturile poștei au constat în prestarea serviciilor de transport a curierilor domnești, dar, pentru că era prea costisitoare întreținerea serviciului, acestuia i s-a adăugat și serviciul de transport al particularilor, iar mai târziu, pe măsură ce s-au organizat rețelele poștale, transportul corespondenței, grupurilor cu bani (săculeț pecetluit, care se expedia prin poștă), pachetelor etc. În secolele XVII–XVIII, serviciul poștal era organizat de către Stat și, cu autorizație de la domnitor, puteau fi transportate cu trăsura poștală și persoane. Taxele pentru întreținerea serviciului poștal erau în sarcina populației din clasa de jos, boierii și funcționarii publici fiind scutiți. La începutul secolului al XIX-lea s-au înființat stații de poștă numite menziliuri, conduse de un căpitan de menzil, unde se țineau caii și trăsurile de poștă (olace) necesare transportului curierilor de stat, funcționarilor în misiune și persoanelor autorizate de domn să călătorească.

Moldova era legată cu Austria printr-un singur drum poștal, drum care începea din Iași, trecea prin Șipote, Frumușica, Botoșani, Dorohoi, Herța, Mihăileni, Cernăuți, Sniatyn, Stanislau spre Lemberg, oraș care era în legătură cu Varșovia, Praga, Viena și Brno³. În primăvara anului 1869 pleca, zilnic, o diligență poștală – contractul de antrepriză a serviciilor poștale pe acest traseu era deținut de vornicul Theodor Ghica – din Iași prin Podul Iloaiei, Botoșani, Cucoreni, Mihăileni la Sinauți, distanța de 158 km fiind parcursă în 34 de ore⁴.

Serviciul poștal

O măsură de facilitare a transportului în Bucovina a fost crearea de conexiuni poștale. Într-o perioadă în care în Europa de Vest, în special în spațiul de limbă

² *Ibidem*, p. 6.

³ *Ibidem*, p. 138; Ionel Dârdală, *Istoria Câmpulungului Moldovenesc din cele mai vechi timpuri până la Marea Unire*, Câmpulung Moldovenesc, Editura Fundației Culturale „Alexandru Bogza”, 2006, p. 108.

⁴ Constantin N. Minescu, *op. cit.*, p. 285.

germană, serviciul poștal legat de numele *Thurn and Taxis* funcționa ca serviciu poștal imperial de mai bine de 200 de ani, cu conexiuni regulate prin stațiile poștale fixe de-a lungul imperiului și în țările vecine⁵, în Bucovina, la momentul anexării, nu exista un sistem poștal bine organizat și nici trafic poștal regulat. Traficul, cu siguranță foarte rar al autorităților seculare, era efectuat de soli călare, cel al mănăstirilor și autorităților spirituale de soli speciali bisericești.

Când trupele austriece au intrat în țară prin Sniatyn, a fost înființat un punct poștal de campanie între Sniatyn și Cernăuți și s-a organizat, desigur mai mult în scop militar-administrativ, un serviciu regulat de poștă, executat la început călare, care lega Viena de Transilvania prin Lemberg – Cernăuți – Câmpulung Moldovenesc – Vatra Dornei – Poiana Stampei – Bistrița. Din 20 în 20 de kilometri traseul era prevăzut cu stații de poștă, cu adăposturi pentru călători și cai de schimb. Servind doar scopurilor militare, acest serviciu trebuia înlocuit cu o instituție permanentă, care trebuia să servească nu doar scopurilor noilor organe administrative, ci și nevoilor comerțului și producției industriale și comerciale⁶.

Primul administrator militar al Bucovinei, generalul Gabriel Splény de Mihály (1 septembrie 1774 – 6 aprilie 1778) recomanda, în raportul întocmit pentru Curtea din Viena – *Descrierea districtului bucovinean* din anul 1775⁷ –, înființarea, cât mai curând posibil, de stații poștale: „La un serviciu de poștalioane va trebui să ne gândim abia atunci când se vor fi construit cândva șosele cum se cade de comunicare cu Transilvania. De asemenea, toți proprietarii în cauză ar putea fi obligați să construiască din două în două mile hanuri bine întocmite și prevăzute pentru găzduirea atât a oamenilor, cât și a vitelor”⁸.

Al doilea administrator militar al Bucovinei, Karl von Enzenberg (6 aprilie 1778 – 16 septembrie 1786), cel care a preluat postul de la generalul Splény, a dat o deosebită importanță organizării poștei și înființării de stații poștale, care pe atunci erau lucruri necunoscute în Bucovina. Simțind lipsa acestor instituții culturale, Enzenberg a trimis, în septembrie 1778, o cerere Guvernului Central, pe baza unui proiect al generalului Splény, de a organiza un serviciu poștal – de la Sniatyn prin Cernăuți, Siret, Suceava, Vama, Pojorâta, Iacobeni, Dorna până în Bârgău (ținutul Năsăudului) – în care arăta necesitatea urgentării organizării serviciului necesar nu numai noilor organe administrative ale statului, ci și nevoilor comerțului și industriilor. Enzenberg a întâmpinat piedici puse de Camera de Finanțe a Curții și, mai ales, de Comandamentul general militar ardelean, care voia

⁵ Herbert Mayer, „Die Entwicklung des Postwesens in der Bukowina nach deren Angliederung an Österreich”, în „Kaindl-Archiv”, Mitteilungen der Raimund Friedrich Kaindl Gesellschaft, Heft 3, Stuttgart, 1982, pp. 34–35.

⁶ *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. Bukowina* (în continuare se va cita: OUM, *Bukowina*), Wien, 1899, Druck und Verlag der kaiserlich-königlichen Hof- und Staatsdruckerei, p. 519.

⁷ Vezi Ștefănița-Mihaela Ungureanu, „Guvernatorii militari ai Bucovinei: Gabriel Baron Splény de Mihály (1734–1818) și Carol Baron de Enzenberg (1725–1810)”, în „Analele Bucovinei”, Rădăuți – București, anul XXI, nr. 2 (43), Editura Academiei Române, 2014, pp. 465–471.

⁸ *Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice și demografice*, ediție bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfețe, note și comentarii de acad. Radu Grigorovici, prefață de D. Vatamaniuc, București, Editura Academiei Române, 1998, p. 121.

să facă el legătura Ardealului cu Bucovina⁹. În scopul înlesnirii legăturilor și călătoriilor între localități, sub Enzenberg s-a început, totuși, organizarea unui serviciu poștal în Bucovina.

Primul „serviciu poștal obișnuit” din Bucovina a fost înființat de vienezul Johann Paul Vogel, care a venit în Bucovina în anul 1782. În 1 ianuarie 1783, acest prim-diriginte de poștă bucovineană a deschis, în Cernăuți, primul oficiu poștal civil din Bucovina¹⁰ cu legături poștale regulate din Cernăuți, pe de o parte către Galiția prin Sniatyn, pe de altă parte către Transilvania, prin Bistrița. Ulterior, întregul serviciu poștal din țară, precum și din zonele învecinate, a fost extins pentru a include și transportul cu diligența poștală.

De-a lungul principalelor drumuri, în clădirile care fuseseră construite în anumite locații și la distanțe stabilite de administrație pentru cazarea militarilor care au participat la construirea acestora, au fost înființate hanuri și stații sau oficii poștale. Stațiile de poștă erau întreținute de un personal de deservire, pentru care au fost construite case, și adăposteau un număr de cai de schimb, pentru întreținerea cărora administrația imperială le-a înzestrat cu întinse terenuri, mai ales fânețe, luate prin „încamerarea” unor proprietăți ale localnicilor sau ale Fondului Bisericesc.

În relatarea călătoriei făcută de un anonim în anul 1819, de la Bistrița la Lemberg, sunt amintite stațiile de poștă de pe porțiunea de drum dintre Măgura Calului și Câmpulung – construită între anii 1780 și 1787 cu țărani dorneni și câmpulungeni – a drumului carpatin (Karpaten- sau Franzensstraße)¹¹ de la Tihuța, Poiana Stampei, Dorna, Valea Putnei, Pojorâta și un han destul de comod în târgul Câmpulung¹². Pentru oficiul poștal din Pojorâta, unde era diriginte un oarecare Trnka, s-au rezervat, în anul 1788, terenuri în suprafață de 24,5 fălci de pământ situate în Pojorâta, Fundu Moldovei și Câmpulung, iar pentru oficiul din Valea Putnei s-au cedat 25 de fălci, dintre care 14,5 fălci pe Muntele Mestecăniș. Oficiul poștal din Dorna – al cărui diriginte era, din anul 1788, „vânătorul de urși” Wenzel Kratzer¹³ – a primit teren în suprafață de 53 de iugăre și 1 200 de stânjeni pătrați pe Muntele Runcu Dornei¹⁴.

Totuși, a mai durat mult până când stațiile poștale înființate pe cele două linii (Cernăuți – Galiția și Cernăuți – Transilvania), între care transportul poștal era efectuat de mesageri/cărauși poștali călare, să fie transformate în adevărate oficii poștale. Cu toate acestea, chiar înainte de mijlocul secolului al XIX-lea, în toate

⁹ R. F. Kaindl, *Das Ansiedlungswesen in der Bukowina seit der Besitzergreifung durch Österreich*, Innsbruck, 1902, p. 518; „Colonelul Carol baron Enzenberg”, în „Arhiva someșană”. Revistă istorică-culturală, Năsăud, nr. 21, 1937, pp. 666–682.

¹⁰ R. F. Kaindl, *op. cit.*, pp. 518–519; Herbert Mayer, *op. cit.*, p. 35; Willi Kosiul, *Die Bukowina und ihre Buchenlanddeutschen in zwei Bänden*, Band I, Oberding, Reimo-Verlag, 2011, p. 239.

¹¹ Vezi Ovidiu Bătă, „Căile de comunicație din Bucovina istorică”, în „Analele Bucovinei”, anul XXIX, nr. 2 (59), 2022, pp. 396–416.

¹² Teodor Balan, *Din istoricul Câmpulungului Moldovenesc*, București, Editura Științifică, 1960, p. 18.

¹³ Arthur Loebel, *Geschichtliche Entwicklung des Eisenbades Dorna/Evoluția istorică a băilor feroase Dorna*, ediție bilingvă, îngrijită, cu notă asupra ediției și indice de nume: Ovidiu Bătă; traducerea textului german: Ștefănița-Mihaela Ungureanu, Iași, Editura Terra Nostra, 2012, p. 116.

¹⁴ Teodor Balan, *op. cit.*, p. 143, 192. O falce = 1,4 ha, un iugăr = 0,57 ha, un stânjene² = 0,6 m².

orașele și târgurile care au devenit ulterior orașe – Cernăuți, Coțman, Câmpulung, Gura Humorului, Rădăuți, Siret, Storojineț, Suceava, Vatra Dornei – aceste stații poștale au fost transformate în oficii poștale.

Începând din anul 1832 s-a introdus un nou tip de diligență – Malles-poste¹⁵ – cu mult mai ușoară și mai rapidă decât vechea diligență, care trebuia să facă față numărului crescut de călători și pretențiilor de confort. Se transportau călători, corespondența simplă și scrisorile cu valoare. Obiectele de mesagerie erau transportate tot cu trăsuri vechi și grele.

După unirea serviciului de poștă cu cel de mesagerie, al poștelor ușoare din provincii și al diligențelor, întreaga rețea poștală din Austria a devenit monopol de stat în anul 1838. O călătorie cu diligența costa 20 de creițari pe milă. Prin anul 1845, pentru o scrisoare simplă de 7,5 grame se plăteau 6 creițari pe o distanță, în linie dreaptă, de 10 mile geografice și 12 de creițari pe orice distanță, la fel și pentru străinătate¹⁶. Ulterior, după înființarea Uniunii Poștale Germane¹⁷, taxele poștale s-au mai redus: 3 creițari pentru o scrisoare simplă pe o distanță de până la 10 mile geografice, 6 creițari între 20 și 30 de mile și 9 creițari pe orice distanță¹⁸.

Serviciul poștal s-a extins la fel de mult în raport cu creșterea populației și a relațiilor de afaceri din ce în ce mai extinse. Înainte de anul 1834 nu exista niciun punct de legătură cu rețeaua poștală din imperiu. Serviciul poștal de călărie pentru transportul de scrisori circula doar de trei ori pe săptămână spre Lemberg și de două ori spre Moldova și Transilvania¹⁹.

În anul 1834 a fost inițiat un transport poștal de două ori pe săptămână și trimiterea zilnică a scrisorilor către Lemberg. În anul 1840 devenise necesar să se călătorească de trei ori și, în anul 1845, de patru ori pe săptămână la Lemberg, o dată la Tarnopol și de două ori pe săptămână la Stanislau. Deja din anul 1848 se făcea simțită nevoia de trei transporturi poștale în fiecare săptămână spre Stanislau și Tarnopol. Încetul cu încetul, aceste transporturi au trebuit să fie efectuate zilnic, pentru ca în anul 1854 să se adauge și transportul de colete pe aceste două rute²⁰.

În anul 1850 au fost deschise transporturi poștale de două ori pe săptămână spre Transilvania, iar în 1859 acestea au fost extinse la patru pe săptămână. Trimiterea scrisorilor spre Moldova și Basarabia prin poșta călare a crescut în același mod, pentru ca în anul 1859 să se introducă și transportul poștal pe ambele rute, mai întâi o dată, apoi de două ori pe săptămână²¹.

¹⁵ Constantin N. Minescu, *op. cit.*, p. 45.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Înființată în 6 aprilie 1850 ca urmare a acordului încheiat la Berlin între Prusia și Austria, acord la care au aderat Bavaria și celelalte state germane, Uniunea Poștală Germană a intrat în activitate din 1 iulie 1850. Scopul acordului a fost de a stabili prevederi uniforme pentru taxarea și tratarea poștală a expedierilor de scrisori și corespondență, precum și pentru reglementarea condițiilor de tranzit nu numai pentru statele semnatare, dar eventual pentru întregul teritoriu federal german.

¹⁸ Constantin N. Minescu, *op. cit.*, p. 46.

¹⁹ *Hauptbericht der Handels- und Gewerbekammer für das Herzogthum Bucovina nebst der Topographisch-statistischen Darstellung des Kammerbezirkes mit Schluss des Jahres 1861* (în continuare se va cita: *Hauptbericht der Handels- und Gewerbekammer*), Czernowitz, Gedruckt bei Johann Eckhardt, 1862, p. 268.

²⁰ *Ibidem*, p. 268.

²¹ *Ibidem*, p. 269.

În plus față de această extindere a transportului poștal și de călători, oficiile poștale și expedițiile s-au înmulțit în conformitate cu cerințele timpului. Începând din anul 1850 au fost construite, treptat, noi stații poștale, precum cele de la Luzan, Sadagura, Boian, Storojineț, Rădăuți, Solca, și officii poștale la Iacobenii, Putila, Stănești, Vijnița și Zastavna²².

Tot din anul 1850, an în care s-a înființat în Cernăuți o direcție de poștă c.c. (Postdirektion), s-au introdus în serviciu timbrele poștale pentru francatul corespondenței, birourile poștale ambulante și manipularea mandatelor poștale. Din anul 1866, tariful zonal a fost înlocuit cu un tarif unitar, taxa poștală pentru o scrisoare simplă pe toată întinderea imperiului fiind de 5 creițari²³.

Pe la mijlocul secolului al XIX-lea, diriginții de poștă și angajații poștali, în exclusivitate din rândul coloniștilor, erau germani sau poloni. Oficiul poștal c.c. din Cernăuți avea ca personal: director și administrator de poștă, Andreas Kasprzycki; Johann Manowarda, desemnat ca funcționar poștal (Post-Official); funcționari – Franz Nitecki, Leon Skliwa, Eduard Müller; elev-practicant – Ignaz Müller; aspirant – Nicolaus Hackmann; conductori – Franz Rether, Joseph Czeltner; poștași – Johann Biernacki, Jacob Hadyński; poștaș și ajutor-ambalator – Mathias Nowicki²⁴.

Pe drumul carpatin/bucovinean, diriginți de poștă erau: Anton Knisch în Cernăuți; Albert Eyb în Coțman; Alexander Pawłusiewicz în Boian; Adam Scholz în Tărășeni; Andreas Figura în Siret; Johann Schüller în Grănicești; Theresia Markowska în Suceava; Marcell Jurkiewicz în Măzănăiești; Heinrich Ginsel în Gura Humorului; ? în Vama; Franz Neumayer în Câmpulung; Victoria Vogel în Valea Putnei; Carl Kratzer în Vatra Dornei; Carl Fuss în Poiana Stampei²⁵.

Ca agenți poștali erau: Andreas Missiakiewicz în Storojineț, Carl Wickeli în Iacobenii, Carl Adamowski în Solca, Franz Baczyński în Sadagura²⁶.

Proprietari de relee unde se schimbau caii de diligență: David v. Antonowicz în Luzan/Lujeni, Andreas Figura în Sinăuți, Eduard Kumpert în Măidan²⁷.

Ruta poștală dintre Suceava și Gura Humorului ducea prin Măzănăiești, la doar câțiva pași de granița cu Moldova, pe un drum național foarte frecventat, dar nu bine întreținut, pe aici traficul poștal având deseori de depășit mari dificultăți. Pentru eliminarea acestora și scurtarea traseului poștal, construirea drumului prin Ilișești, ca o completare la Franzensstrasse între Suceava și Gura Humorului, era în derulare de mai bine de 30 de ani, dar nu era finalizată, motiv pentru care Ministerul Comerțului era preocupat de rezolvarea cât mai grabnică a acestei probleme.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Provinzial-Handbuch der Königl. Galizien und Lodomerien für das Jahr 1853*, Lemberg, aus der k. k. galizischen Provinzial-Staats-Druckerei, p. 218.

²⁵ *Ibidem*, p. 220.

²⁶ *Ibidem*, p. 223.

²⁷ *Ibidem*, pp. 221–222.

În ceea ce privea traficul poștal între Cernăuți și Lemberg, Camera de Comerț și Industrie a Bucovinei a propus deschiderea unui serviciu de curierat zilnic către Lemberg pe calea ferată a companiei Carl-Ludwig²⁸, un demers stringent care venea în întâmpinarea cerințelor timpului, pe care Direcția Poștală din Lemberg îl avea în vedere, dar care nu fusese încă realizat²⁹.

Până la darea în folosință a liniei ferate Cernăuți – Ițcani (28 octombrie 1869), corespondența, coletele poștale și sumele de bani erau transportate cu diligența pe traseul Cernăuți – Suceava. Diligența pleca din Cernăuți în fiecare marți, avea opriri în Siret, Rădăuți și Grănicești, ajungea miercuri în Suceava și se întorcea joi la Cernăuți³⁰. După deschiderea liniei ferate Cernăuți – Ițcani, Administrația căilor ferate a luat asupra sa tot serviciul poștal³¹.

În anul 1836 s-a înființat în târgul Rădăuți un oficiu pentru scrisori/punct de colectare a scrisorilor (Briefsammelstelle), care funcționa, în anul 1847, cu un singur angajat. În anul 1853 se cunoaște în Rădăuți un diriginte de poștă, funcționar de stat, polonezul Stanislaus Dziedzicki (k.k. Post-Expedienten)³². În anul 1885, oficiul poștal și telegrafic din Rădăuți avea șase funcționari: Alfons Scral, administrator; Sofronie Iliuț și Alexandru Mohr, oficiali; Alexandru Nichitovici, Robert Renelt și Nicolae Slusariuc, asistenți³³. Pentru o bună bucată de vreme, primul sediu al Oficiului poștal din Rădăuți a fost pe Strada Frătăuților nr. 1, vis-à-vis de sinagogă, ulterior clădirea fiind folosită ca farmacie. Din anul 1890, sediul poștei s-a mutat pe Strada Ștefan cel Mare, unde astăzi se află Muzeul Etnografic³⁴.

În anul 1871, prin oficiul poștal din Rădăuți s-au primit și expediat 45 630 de scrisori francate, 15 058 nefrancate, 5 860 de pachete, mandate poștale și colete de valoare, 2 464 de telegrame, veniturile oficiului ridicându-se la 4 003 florini³⁵.

Pe la sfârșitul secolului al XIX-lea, Oficiul a introdus și serviciul telefonic. După unirea cu România, oficiul s-a numit Oficiul poștal, telegrafic, telefonic.

Serviciul poștal a cunoscut o creștere fără precedent după anul 1866, și anume de la abolirea tarifului poștal de zonă, care pentru o scrisoare simplă era de 3, 6 și 9 creițari, și introducerea unui tarif unitar, de 5 creițari, pentru toate zonele. Această reducere a taxei poștale a dus imediat la o creștere a corespondenței cu 12%. Pe de altă parte, în cazul veniturilor poștale s-a înregistrat o scădere de

²⁸ Carl Ludwig-Bahn (CLB) a fost o companie feroviară privată din provincia austro-ungară Galiția, care a funcționat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea (1858–1892). Compania a purtat numele lui Karl Ludwig al Austriei, fratele împăratului Franz Joseph I.

²⁹ *Hauptbericht der Handels- und Gewerbekammer*, p. 25.

³⁰ Dragoș Luchian, *Rădăuți, vatră românească de tradiții și înfăptuiri socialiste*, București, Editura Litera, 1982, p. 148.

³¹ Franz Wiszniowski, *Radautz die deutsche Stadt des Buchenlandes*, 2. Auflage, München, Verlag „Der Südostdeutsche“ der Landsmannschaft der Buchenlanddeutschen, 1966, p. 228.

³² *Provinzial-Handbuch...*, p. 222; Franz Wiszniowski, *op. cit.*, p. 228.

³³ Dragoș Luchian, *op. cit.*, p. 148.

³⁴ *Ibidem*, p. 149.

³⁵ Franz Wiszniowski, *op. cit.*, p. 228.

aproximativ 20%. După patru ani, în anul 1869, această pierdere a fost recuperată integral, astfel încât, comparativ cu anul 1866, în anul 1871 s-a constatat o creștere a corespondenței cu 50% și a veniturilor cu aproape 20%³⁶.

După ce toate costurile de administrare au fost deduse din venitul total, s-a constatat că pasivul a scăzut de la an la an: 18 000 de guldeni în anul 1869, 16 000 de guldeni în anul 1870, respectiv 14 000 de guldeni în anul 1871. Printr-o creștere rapidă a traficului poștal în Bucovina se prevedea, ca rezultat, o reducere a deficitului în câțiva ani³⁷.

La sfârșitul anului 1861, în Bucovina funcționau: 20 de oficii poștale – câte unul în Cernăuți oraș, Cernăuți împrejurimi, districtele Rădăuți, Solca, Storojineț, Suceava și Vijnița; câte două în districtele Vatra Dornei, Gura Humorului, Coțman, Sadagura și Siret; trei oficii în districtul Câmpulung Moldovenesc; trei puncte de colectare a scrisorilor – în districtele Coțman, Putila și Stănești; patru posturi de anunț vamal – câte unul în Cernăuți împrejurimi și districtul Sadagura, două în districtul Suceava; două birouri telegrafice – în Cernăuți oraș și districtul Suceava³⁸.

Traficul poștal, care a fost inițial furnizat doar prin poștă călare și care, în anul 1851, era în jurul valorii de 200 000 de scrisori și 30 000 de colete, era operat, în anul 1899, de zece oficii poștale de stat, 83 de oficii poștale și telegrafice private, șapte stații de poștalioane și șase oficii poștale de depozit, în total 106 oficii poștale³⁹.

Pentru transportul poștal erau utilizate 1 352 km de drumuri obișnuite și 312 km de cale ferată. În anul 1896, au fost transportate în Bucovina 7 958 236 de scrisori, 773 900 de ziare, 544 044 de trimiteri poștale (inclusiv scrisori cu valoare declarată de 49 732 632 de guldeni)⁴⁰.

Până în anul 1872, tot ceea ce ținea de sistemul poștal în Bucovina (manipularea corespondenței, contabilitate, personal etc.) a fost subordonat celui galițian⁴¹.

În anul 1871 în Bucovina erau 44 de oficii poștale. Numărul oficiilor poștale funcționale a crescut la 79 în anul 1890, respectiv la 93 în anul 1897. În anul 1898, erau în funcțiune 98 de oficii poștale și 6 puncte de sortare a corespondenței, acestora adăugându-li-se, în cursul anului 1899, încă 7 oficii poștale și 7 puncte de sortare, ceea ce ducea la un total de 118 oficii poștale, dintre care 13 erau oficii poștale și telegrafice de stat⁴².

³⁶ *Hauptbericht und Statistik 1862–1871*, p. 351.

³⁷ *Ibidem*, p. 354.

³⁸ *Hauptbericht der Handels- und Gewerbekammer*, p. 189.

³⁹ OUM, *Bukowina*, p. 531.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Hauptbericht und Statistik 1862–1871*, p. 351.

⁴² *Die Bukowina. Eine allgemeine Heimatkunde, verfasst anlässlich des 50 jährigen glorreichen Regierungsjubiläums Seiner kaiserlichen und königlichen Apostolischen Majestät, unseres allergnädigsten Kaisers und obersten Kriegsherrn durch die k. k. Gendarmerie des Landes-Gendarmerie-Commandos No. 13* (în continuare se va cita: *Die Bukowina*), Czernowitz, 1899, p. 335.

Oficiile poștale deschise în Bucovina între anii 1818 și 1900

Localitate	Anul	Localitate	Anul
Arbore	1873	Lujeni*	1867
Băceștii	1873	Mahala	1899
Bănila-Moldovenească	1892	Marginea	1870
Bănila-Rusească	1869	Mămăiești	1899
Berhomet	1867	Măzănăiești	1873
Bobești	1877	Mihalcea	1872
Boian*	1867	Mihoveni	1890
Borăuți	1892	Milișăuți	1869
Bosanci	1872	Mitocul Dragomirnei	1898
Brodina	1896	Molid	1899
Bucșoia	1871	Molodia	1898
Cacica	1861	Nepolocăuți	1869
Cadobești	1872	Noua Suliță	1870
Camena	1880	Ocna	1869
Capu-Codrului	1867	Pătrăuți	1898
Carapciu	1886	Poiana Stampei*	1867
Câmpulung	1842	Pojorîta	1872
Cărlibaba	1872	Prisaca Dornei	1900
Cerepcăuți	1869	Putila	1872
Cernauca	1893	Putna	1895
Cernăuți	1818	Rarancea	1899
Cireș	1892	Rădăuți	1836
Ciudîn	1870	Răstoace	1872
Climăuți	1873	Rușii-Moldoviței	1897
Comărești-Slobozia	1898	Sadagura	1841
Coțman	1820	Sadova	1899
Crasna-Ilschi	1893	Seletin	1870
Cuciur Mare	1870	Siret	1828
Cuciur Mic	1869	Solca*	1867
Cupca	1872	Stănești*	1867
Davideni	1872	Stăuceni	1872
Dărmănești	1873	Storojineț	1849
Dobronăuț	1893	Storoneț-Putila	1867
Dolhopole	1873	Straja	1874
Dorna Candreni	1882	Stulpicani	1873
Dornești	1869	Suceava	1824
Dracineț	1873	Serbăuți	1872
Falcău	1900	Șipot-Cameral	1900
Frătăuții Noi	1873	Tărășeni	1850
Frătăuții Vechi	1872	Teodorești	1873
Fundu Moldovei	1872	Tereblecea	1885
Grănicești	1834	Țureni	1872
Gura Humorului	1829	Udești	1898
Hliboca	1870	Valea Putnei	1850
Hlinița	1897	Vama	1850
Iablonița	1899	Vasileu	1897
Iacoveni*	1867	Vatra Dornei	1850
Ilișești	1865	Vatra Moldoviței	1872
Ispas	1885	Vășcăuți	1869
Ițcanii-Gară	1869	Vicovu de Jos	1873
Ițcanii-Noi	1870	Vicovu de Sus	1873
Jadova	1873	Vijnița*	1867
Lăpușna	1890	Voievodeasa	1873
Lucavăț	1874	Zastavna*	1867

* Deschiderea oficiului a fost în perioada 1850–1867, fără a se cunoaște anul exact.

Sursa: Herbert Mayer, „Die Entwicklung des Postwesens in der Bukowina nach deren Angliederung an Österreich”, în „Kaindl-Archiv”. Mitteilungen der Raimund Friedrich Kaindl Gesellschaft, Stuttgart, Heft 3, 1982, pp. 36–37.

Traficul poștal, a cărui frecvență, în anul 1870, cuprindea 1 216 000 de trimiteri poștale, a crescut la 8 167 160 de trimiteri poștale livrate la adresă în anul 1897. Venitul total rezultat din vânzarea timbrelor și achitarea taxelor poștale, care în anul 1871 era de 80 318 florini, a crescut la 369 871 de florini în anul 1897⁴³.

În ceea ce privește tranzacțiile monetare, trebuie menționat că în anul 1870 sumele trimise prin oficiile poștale s-au ridicat la 831 000 de florini, iar cele primite la 349 000 de florini. În anul 1897 tranzacțiile interne au însumat 11 449 161 de florini, iar cele externe 8 972 822 de florini⁴⁴.

Pe lângă oficiile poștale au fost create și Casele poștale de păstrare. La depuneri de peste două coroane se plătea o dobândă de 3% pe an. Depunerile de până la o coroană se operau prin lipire de mărci poștale de câte 10 bani pe o cartotecă. Depunerile și dobânzile erau garantate de stat, acestea putând fi ridicate oricând la cererea depunătorului⁴⁵. În anul 1897 la băncile poștale de economii din Bucovina au fost depuși 6 517 846 florini și 3 670 680 florini au fost plătiți. Totalitatea tranzacțiilor monetare, care în anul 1890 se ridica la doar 27 230 172 de florini, ajunsese la 52 906 105 florini în anul 1897. Dacă ținem cont de faptul că în anul 1870 sumele tranzacționate prin intermediul oficiilor poștale din Bucovina se ridicau la cel mult 500 000 de florini, putem constata avântul impresionant luat de sistemul poștal în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea⁴⁶.

Valoarea tuturor banilor și obiectelor de valoare care au fost trimise prin poștă în anul 1870 a fost de aproximativ 39 000 000 de florini și s-a ridicat la 56 422 402 florini în anul 1899. Numărul expedierilor prin poștă în anul 1870 a fost de 185 000 de articole, cu o greutate de aproximativ 300 000 kg, iar în anul 1897 acesta a crescut la 640 020 de articole. În anul 1897, articolele fără valoare specificată expediate au însumat 778 150 kg. Expedierile interne de tipărituri, împreună cu cele trimise cu poșta internațională, au ajuns la circa 50 000 de articole în anul 1870. Redacțiile din Bucovina au trimis 773 906 de ziare și periodice prin serviciile poștale ale țării în anul 1897⁴⁷.

La începutul secolului al XX-lea, în Bucovina funcționau 213 oficii poștale: 12 de stat, 18 clasa I, 62 clasa II, 64 clasa III și 57 puncte de sortare a scrisorilor. Dacă în anul 1899 un oficiu poștal revenea la 112 kmp și deservea 6 852 de locuitori⁴⁸, în anul 1908, în medie, un oficiu poștal acoperea o suprafață de 49 kmp, deservind 3 428 de locuitori⁴⁹. Prin cele 213 oficii poștale tranzitau, anual, peste 8 milioane de scrisori, un milion de jurnale și peste 600 000 de pachete, cu o mișcare de valori și de bani ce ajungea la circa 120 de milioane de coroane⁵⁰.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ „Călimdariiul poporului bucovinean pe anul ordinar 1911. Redigeat și editat de Eugen Neșciuc”, Cernăuți, anul XXIV, Societatea Tipografică Bucovineană, 1910, pp. 36–37.

⁴⁶ *Die Bukowina*, p. 335.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 329a.

⁴⁹ „Statistisches Jahrbuch des Herzogtums Bukowina für das Jahr 1908” (în continuare se va cita: „Statistisches Jahrbuch für das Jahr 1908”), II. Jahrgang, XV. Heft der Mitteilungen des statistischen Landesamtes des Herzogtums Bukowina, Czernowitz, 1911, p. 323.

⁵⁰ Em. Grigorovitz, *Dicționarul geografic al Bucovinei*, București, Atelierele grafice SOCEC & Co., 1908, p. 32.

Numărul personalului (serviciu administrativ, tehnic, contabilitate, casieri, funcționari de trafic, angajați auxiliari și necalificați, diriginți de oficiu poștal cl. I și II, agenți poștali, oficanți, poștași/factori poștali) se ridica la 1 020⁵¹.

După intrarea în vigoare a Legii de unificare administrativă din 1 ianuarie 1926, Bucovina a fost împărțită în 5 circumscripții poștale, potrivit cu numărul județelor.

Serviciul telegrafic

Dezvoltarea constantă, bine gândită și consecventă a sistemului poștal din Bucovina de-a lungul deceniilor a fost completată foarte devreme de introducerea telegrafului și, ceva mai târziu, a serviciului de telefonie.

Telegraful este un dispozitiv care permite transmiterea informațiilor la distanță prin semnal codat. Samuel F. B. Morse (1791–1872) a conceput, în anul 1835, un sistem de codare a literelor și cifrelor cu linii și puncte, cunoscut ca alfabetul Morse. În anul 1837 a patentat telegraful electromagnetic, iar prima utilizare publică a acestuia a fost în 24 mai 1844, între Washington și Baltimore (SUA).

Alături de serviciul poștal, sistemul telegrafic a fost unul dintre cele mai remarcabile mijloace de promovare a intereselor economice. Utilizarea serviciului telegrafic a devenit din ce în ce mai răspândită, cu atât lumea afacerilor a fost convinsă de utilitatea acestei modalități de comunicare. Ministerul Comerțului acorda atenție maximă acestui mijloc de comunicare prin extinderea rețelei telegrafice.

După ce autoritățile ministeriale au fost convinse de marile avantaje, din punct de vedere politic și administrativ, care puteau fi obținute prin extinderea utilizării telegrafului în întreaga monarhie, fizicianul Iulius Gintl⁵², a început, încă din iulie 1848, proiectarea unei rețele telegrafice de stat care să acopere întreaga monarhie austriacă. Capitalele de provincie urmau să fie legate de Viena, dar și între ele. Se prevedea proiectarea și construirea unor linii principale directe care să conecteze cele mai importante puncte, din punct de vedere administrativ și strategic, ale monarhiei cu centrul (Viena).

Se intenționa construirea unor linii principale centrale și a opt linii principale de legătură. Liniile centrale urmau să conecteze centrul imperiului cu granițele imperiului și punctele cele mai importante ale ținuturilor individuale ale coroanei: – linia centrală nordică, cu o ramură de vest și una de est prin Oderberg (granița cu Prusia) – Cracovia – Tarnow – Rzeszow – Tarnopol – Czortkov până la Cernăuți; – linia centrală vestică; – linia centrală de est; – linia centrală de sud. Linia centrală

⁵¹ „Statistisches Jahrbuch für das Jahr 1908”, p. 327.

⁵² Gintl, Julius Wilhelm (12.11.1804, Praga – 22.12.1883, Praga), fizician și inginer austriac care a jucat un rol esențial în construirea și dezvoltarea rețelei telegrafice austriece. Cunoscut ca dezvoltatorul unei forme timpurii de telegraf electric duplex, care a permis transmiterea a două mesaje pe un singur fir, în direcții opuse. A fost membru corespondent, din 1848, al Academiei Imperiale de Științe din Viena și a primit Marea medalie de aur la expoziția din 1853, de la Paris, pentru telegraful său chimic. Vezi „Dr. Iulius Wilhelm Gintl”, în „Zeitschrift für Elektrotechnik”, Wien, II. Jahrgang 1884, Zwölftes Heft, A. Hartleben's Verlag in Wien, pp. 353–355.

de nord cu ramura de est se conecta de la Cernăuți prin Siret, Suceava, Bistrița până la Klausenburg/Cluj. Până la sfârșitul anului 1852, toate capitalele ținuturilor coroanei au fost legate de Viena.

La doar câțiva ani după prima utilizare a transmisiilor telegrafice, oficiul poștal din Cernăuți s-a extins, în anul 1855, cu un oficiu de telegraf, prin acesta Bucovina fiind inclusă în rețeaua europeană de telegrafie⁵³. Într-un ritm rapid, până în 1900 au fost înființate alte 60 de oficii poștale pentru serviciul telegrafic.

Utilizarea facilității telegrafice pentru telegramele private – corespondența privată telegrafică a fost permisă în Imperiu începând din 15 februarie 1850⁵⁴ – a crescut în măsura în care publicul a cunoscut mai bine avantajele utilizării acesteia. Așadar, creșterea numărului stațiilor telegrafice, întrucât în raionul Camerei de Comerț și Industrie a Bucovinei erau doar două în anul 1860, și anume la Cernăuți și Suceava, se dovedea a fi o nevoie urgentă.

Într-un raport special, Camera a prezentat necesitatea înființării a două stații telegrafice la Siret și Câmpulung ca oportună. Camera spera ca Ministerul Comerțului, Industriei și Lucrărilor Publice să dea curs acestei solicitări, cu atât mai mult cu cât linia telegrafică trecea oricum prin aceste locuri și cheltuiala înființării stațiilor urma să se întoarcă în visteria statului, fiind recuperată prin folosirea extinsă a telegrafului de către de comercianți și meșteșugari⁵⁵. Propunerile privind creșterea numărului stațiilor poștale și telegrafice făcute de Camera de Comerț a Bucovinei și adresate Ministerului Comerțului au fost întotdeauna luate în considerare. Camera de Comerț a încercat, de asemenea, cu succes, să reducă tarifele telegrafice.

Numărul de telegrame private trimise și primite în Cernăuți în anul 1855, se ridica la 1 676, în anul 1861 la 10 391, în timp ce la Suceava, în anul 1859, au fost 1 824 și în anul 1861 au fost 2 121 de telegrame⁵⁶.

În anul 1871 existau stații de telegraf în: Cernăuți (deschisă în 1855), Suceava (1859), Câmpulung (22 octombrie 1862), Siret (1 mai 1863), Boian (22 august 1863), Vatra Dornei (7 iunie 1864), Sadagura (19 ianuarie 1865), Rădăuți (9 august 1867), Gura Humorului (9 noiembrie 1867), Novoselița (17 iulie 1869), Storojineț (31 decembrie 1869), Vijnița (5 noiembrie 1871). La sfârșitul anului 1871 s-au deschis stațiile de telegraf din Solca și Zurin⁵⁷. Oficiul telegrafic din Rădăuți a fost atașat Oficiului poștal cu titlul de Oficiu de poștă și telegraf⁵⁸.

Depeșele (telegramele) conțineau între 20 și 50 de cuvinte. În timp, numărul depeșelor expediate/primite a crescut în mod constant: în 1862 – 6 019/6 044; în 1866 – 23 672/25 092; în 1871 – 123 235/129 860⁵⁹.

⁵³ Hubert Wiglitzki, „Gewerbe, Industrie, Handel und Verkehr”, în OUM, *Bukowina*, pp. 531–532.

⁵⁴ „Der Aufschwung des Systems durch die Öffnung für das private Publikum. Ein Netz für die gesamte Monarchie”, https://www-oberegger2-org.translate.google/histkom/lobentanz_t2.htm (11.10.2022).

⁵⁵ *Hauptbericht der Handels- und Gewerbekammer*, p. 25.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 269.

⁵⁷ *Hauptbericht und Statistik 1862–1871*, pp. 356–357.

⁵⁸ Franz Wiszniewski, *op. cit.*, p. 228.

⁵⁹ *Hauptbericht und Statistik 1862–1871*, pp. 356–357.

Din cele 52 de birouri de telegraf – dintre care 11 erau de stat – care funcționau în anul 1897 în Bucovina, s-au expediat 1 102 928 de depeșe, veniturile obținute ridicându-se la 82 267 de florini⁶⁰.

Rețeaua de telegraf a Bucovinei avea, înspre sfârșitul anului 1896, o lungime totală de 764,34 km (lungimea firului 1 643,98 km) și 45 de stații de telegraf, din care au fost trimise, în total, 180 334 de depeșe interne⁶¹.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, lungimea rețelei telegrafice a crescut la 774,8 km. La un post telegrafic reveneau 115 kmp, respectiv 7 850 de locuitori. La 1 000 de locuitori reveneau 1,19 km de linie telegrafică⁶².

În 55 de gări de pe teritoriul Bucovinei au fost deschise birouri de telegraf pentru traficul general.

Întregul sistem poștal și telegrafic din Bucovina era subordonat Direcției poștale și telegrafice din Cernăuți. Existau trei birouri poștale și telegrafice în Cernăuți și câte unul în Ițcani-Gară, Coțman, Novoselița, Rădăuți, Siret, Suceava, Vijița și Vatra Dornei. Restul erau oficii poștale sau telegrafice private.

Inițial, au existat trei zone pentru trafic telegrafic cu un tarif de 60 de creițari, 80 de creițari și un florin și 20 de creițari pentru o expediere simplă. Din anul 1870, zonele de trafic telegrafic s-au redus la două, cu un tarif de 40 de creițari și 80 de creițari pentru o expediere simplă. Îngrijorarea că serviciul telegrafic ar pierde venituri din cauza tarifului semnificativ redus nu s-a confirmat. Dacă în anul 1870 numărul depeșelor primite și expediate la toate stațiile de telegraf din Bucovina a fost de 105 281, în anul 1871 acesta a crescut la 253 113 depeșe primite și expediate, respectiv o creștere de 140% față de anul anterior⁶³.

În 27 februarie 1855 s-a dat în funcțiune o linie de telegraf între Cernăuți și Iași⁶⁴.

Una dintre cele mai lungi comunicații telegrafice din Europa era cea dintre Viena și Cernăuți. Cu o lungime de 1 045 km, o depășea cu 130 de metri pe cea dintre Viena și Hamburg. Comunicația deservea toată corespondența cu Bucovina, România, Rusia meridională și o parte din Bulgaria. Cum această linie nu făcea față, mai ales vara, exigențelor unui trafic așa de important, administrația austriacă se vedea pusă în fața alternativei de a construi un circuit secundar, cu o cheltuială de circa 300 000 de franci, sau să introducă pe linia existentă sistemul de transmisie în duplex, respectiv transmiterea simultană pe un singur fir a două telegrame în direcții opuse. Sistemul, numit „diferențial”, a fost inventat de dr. Gintl, director al Serviciului telegrafic austriac. După ce inginerul M. M. Linninger și controlorul superior de linie M. Wiesinger au perfecționat sistemul diferențial, administrația austriacă a testat, timp de o lună în anul 1904, transmisia în duplex pe linia Viena – Cernăuți. Testul a reușit pe deplin, transmisia în duplex pe această linie făcându-se fără dificultăți. Cheltuielile pentru instalarea sistemului s-au ridicat la circa 5 000 de franci⁶⁵.

⁶⁰ *Die Bukowina*, p. 335.

⁶¹ OUM, *Bukowina*, p. 532.

⁶² *De Bukowina*, p. 329a.

⁶³ *Hauptbericht und Statistik 1862–1871*, p. 358.

⁶⁴ „*Zeitschrift des Deutsch-Österreichischen Telegraphen-Vereins*”, Berlin, II. Jg., 1855, p. 117, sub voce „Moldau”.

⁶⁵ „*Journal Télégraphique*”, publié par le Bureau International des Administrations Télégraphiques, XXVIIIe volume, 36e année, N° 6, Berne, 25 Juin 1904, p. 143.

Serviciul telefonic

La începutul anilor '80 ai secolului al XIX-lea, compania engleză „Consolidated Telephone Construction and Maintenance Comp. Limited”, care ulterior a devenit „Telephone Company of Austria Limited”, a obținut de la Ministerului Comerțului dreptul de a înființa și opera rețele de telefonie în mai multe orașe din Austria. În anul 1882 au început operațiunile telefonice în Praga, Graz, Triest și în anul 1883 în Lemberg, Pilsen, Cernăuți, Reichenberg, Bielitz-Biala⁶⁶.

Prima centrală telefonică din Bucovina a fost construită în Cernăuți, în anul 1883. În anul 1899, în oraș erau două centrale telefonice cu două rețele locale care însumau 63 km lungime și 126 de abonați⁶⁷.

După construirea primei centrale telefonice în Cernăuți, o rețea de telefonie fixă a fost extinsă între orașele și localitățile Bucovinei.

Ca și în cazul serviciului telegrafic, la început serviciul telefonic a fost folosit doar de autorități pentru convorbiri oficiale, ulterior a fost generalizat.

În Cernăuți, primele linii au fost montate pentru 10 posturi telefonice care urmau a fi instalate la Guvern, Direcția Bunurilor, Direcția Poștei, Primărie, sediul pompierilor, filiala Băncii Ipotecare a Galiției, Institutul Bucovinean de Credit Funciar, Bursa, cabinetul medical al doctorului Meyer și Hotelul „Weiß”⁶⁸.

În vederea extinderii rețelei de telefonie în Bucovina, în vara anului 1906 Direcția Poștei a trimis următorul comunicat: „Pe baza împuternicirii Ministerului Cezaro-Crăiesc pentru Comerț, care a aprobat înființarea de rețele telefonice locale în Rădăuți, Siret, Suceava, Ițcani, Gura Humorului, Câmpulung, Vatra Dornei, Vijnița, Vășcăuți pe Ceremuș, Coțman și Zastavna, precum și interconectarea acestor rețele locale, respectiv conectarea cu capitala și, în viitor, prin contribuții corespunzătoare, cu orașele din vestul Monarhiei se lansează către toți cei interesați invitația de a-și înregistra intenția de a fi conectați la rețelele locale, până cel târziu în data de 14 iunie a.c., la oficiile poștale și telegrafice competente. La aceste oficii sunt disponibile cererile pentru conectare și pot fi oferite informații detaliate cu privire la costurile de conectare. Cererile de conectare trebuie francate cu timbru de o coroană, semnate și predate la Oficiile cezaro-crăiești de Poștă și Telegrafie”⁶⁹.

În Cernăuți existau, în anul 1907, trei oficii poștale și telegrafice de stat și trei oficii private. Traficul telefonic urban, respectiv interurban se desfășura prin oficii poștale diferite. Oficiul poștal și telegrafic Cernăuți I (principal) prin care se desfășura traficul telefonic interurban își oferea serviciile zi și noapte. Posturi telefonice existau în toate hotelurile, restaurantele și cafenelele mai mari din Cernăuți, iar în gara principală din Cernăuți (Hauptbahnhof) funcționa un oficiu poștal și telegrafic și o centrală telefonică⁷⁰. Localitățile Novoselița, Sadagura, Berhomet, Vijnița, Denesovca, Cuciuru Mare și Storojineț erau conectate telefonic cu orașul Cernăuți⁷¹.

⁶⁶ https://de.wikipedia.org/Geschichte_des_Telephonnetzes_in_Österreich (20.03.2023).

⁶⁷ OUM, *Bukowina*, p. 532; *Die Bukowina*, p. 335.

⁶⁸ „Bukowinaer Rundschau”, Czernowitz, nr. 160, Donnerstag den 1. November 1883, p. 4.

⁶⁹ „Czernowitzer Tagblatt”, IV. Jahrgang, nr. 1006, Mittwoch, den 13. Juni 1906, p. 4.

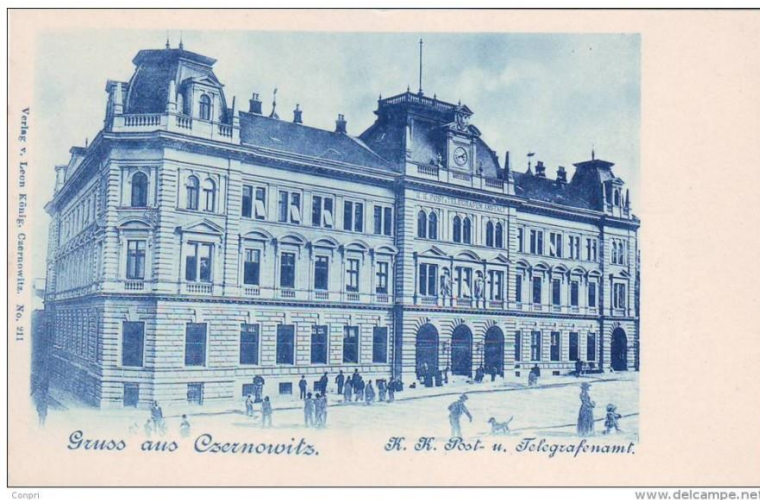
⁷⁰ Hermann Mittelman, *Illustrierter Führer durch die Bukowina*, Czernowitz, 1907/8, p. 71.

⁷¹ *Ibidem*, p. 57.

Ca mijloc rapid de comunicație, telefonul a jucat un rol important și în economia forestieră. Construirea liniilor telefonice era necesară pentru deservirea căilor ferate forestiere și pentru rezolvarea diferitelor probleme de serviciu ale administrației pădurilor. Fondul Bisericesc a instalat, în perioada de avânt a exploatării pădurilor, linii telefonice de-a lungul drumurilor și căilor ferate forestiere. Prima linie telefonică forestieră care s-a construit a fost Straja – Falcău – Brodina, în anul 1905⁷², urmată, în anul 1907, de linia Frasin – Stulpicani – Ostra în lungime de 48,6 km, pentru care s-au cheltuit 14 713 coroane⁷³.

În anul 1911, Fondul Bisericesc dispunea, pe întreg domeniul său, de cinci rețele telefonice în 11 ocoale silvice, în lungime de 209,175 km, cu 12 centrale și 97 de posturi telefonice, în valoare totală de 64 302 coroane⁷⁴. În anul 1913, rețeaua telefonică forestieră a Fondului, în lungime de 240 km, deservea 12 ocoale silvice⁷⁵. Costul pentru construirea unui kilometru de linie telefonică se ridica la 307 coroane. În anul 1939, Fondul avea instalații telefonice pe o lungime de 248 km⁷⁶. Liniile telefonice forestiere au fost instalate și industriașii forestieri din Bucovina.

Ideea ridicării unei noi clădiri pentru poștă și telegraf în Cernăuți a venit de la Felix Pino Freiherr von Friedenthal, președintele de atunci a Bucovinei (1887–1890), care a militat pentru aprobarea construcției la Ministerul Comerțului din Viena. Ministerul a aprobat, în anul 1887, construirea unui oficiu poștal și telegrafic în Cernăuți.

Oficiul poștal și telegrafic c. c. din Cernăuți

⁷² Josef Opletal, *Das forstliche Transportwesen im Dienstbereiche der k. k. Direktionen der Güter des Bukowiner griechisch-orientalischen Religionsfondes in Czernowitz*, Wien, Frick, 1913.

⁷³ Vasile Diacon, *Vechi așezări pe Suha Bucovineană. Pagini monografice*, Iași, Universitatea „Al. I. Cuza”, 1989, p. 130.

⁷⁴ Ionel Dârdală, *op. cit.*, p. 109.

⁷⁵ Radu Ichim, *Istoria pădurilor și silviculturii din Bucovina*, București, Editura Ceres, 1988, p. 132.

⁷⁶ *Averile bisericesti din Bucovina*, Cernăuți, Editura Mitropoliei Bucovinei, 1939, p. 106.

În toamna anului 1887, ziarul „Czernowitzer Presse” anunța că, în locul vechiului oficiu poștal va fi construit unul nou, care va fi demn de clădirile publice monumentale existente în Cernăuți. Clădirea, a cărei construcție era programată să înceapă în anul 1888, urma să aibă două etaje și să fie dotată cu tot confortul de care un oraș mare trebuie să beneficieze. Pentru preluarea construcției au aplicat doi ofertanți: Vinzens Korytinski, arhitect al orașului (Stadtbaumeister) – un specialist în lucrări de construcții, care realizase deja numeroase clădiri importante în Cernăuți și deci favorit –, și Dawid Zentner, constructor cu o experiență mai redusă. Pentru evaluare, cele două oferte au fost transmise Ministerului Comerțului⁷⁷.

Însărcinat cu planificarea proiectului, execuția și decontarea financiară a construcției a fost Friedrich Setz⁷⁸, inginerul șef al Direcției pentru Construcția Căilor Ferate de Stat, din anul 1899 șef al Biroului pentru clădiri poștale din cadrul Ministerului Comerțului.

Același ziar anunța, în 15 iunie 1889, că noua construcție va fi gata în circa două luni și făcea o prezentare a acesteia: „Exteriorul oferă o priveliște splendidă. Credem că suntem pe Ringul vienez, unde predomină clădiri într-un asemenea stil frumos de construcție. Această clădire, construită sub conducerea inginerilor Zentner și Tauber, va fi o bijuterie monumentală a orașului. După cum se poate vedea, acești constructori au făcut față cu brio, în toate privințele, sarcinii încredințate lor. Salomon Salter, consilier imperial, arhitect și constructor, se ocupă de terminarea la timp a construcției. În interiorul noii clădiri a poștei și telegrafului totul este solid, confortabil și practic. Lucrările de tâmplărie provin de la renumitul atelier Friedrich Vormund & Fiul, sunt foarte solide, realizate din lemn de mahon într-o manieră cum nu se poate mai satisfăcătoare. Lucrările de lăcătușerie, contractate la Viena, sunt foarte solide și de trei ori mai scumpe decât cele obișnuite. Diversele piese de mobilier au fost vopsite și lăcuite cu gust și pentru a rezista timp îndelungat, de către lăcăitorul Max Meisner. În toate privințele, atât în ansamblu, cât și în detaliu, noua clădire a poștei și telegrafului, care va fi predată în 1 septembrie a.c., va fi pe placul tuturor”⁷⁹.

Situată pe Strada Mehlgasse – redenumită Postgasse după ce a fost construit noul oficiu poștal și telegrafic, astăzi Strada Postova –, clădirea, de 57 metri lungime și 41 de metri lățime, avea două etaje, era complet electrificată și a fost dată în folosință în 1 noiembrie 1889⁸⁰.

Sistemul de comunicații s-a dezvoltat destul de rapid în Bucovina și a devenit unul dintre cei mai importanți factori de modernizare a societății în secolul al XIX-lea.

⁷⁷ „Das neue Post- und Telegrafenamtsgebäude”, în „Czernowitzer Presse”, I. Jahrgang, nr. 3, 15. Oktober 1887, p. 5.

⁷⁸ Setz, Friedrich, (20.08.1837, Hermannstadt – 26.02.1907, Viena), funcționar public și arhitect austriac. A fost unul dintre cei mai importanți arhitecți de oficii poștale din Austro-Ungaria. Sub conducerea sa au fost ridicate 26 de clădiri de oficii poștale (Graz, Lemberg, Karlovy Vary, Triest, Bregenz, Cracovia, Ljubljana, Olomouc, Cernăuți etc.). Cf. *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950*, Bd. 12, Wien, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2005, p. 197.

⁷⁹ „Das neue Post- und Telegrafenamtsgebäude”, în „Czernowitzer Presse”, III. Jahrgang, nr. 12, 15. Juni 1889, p. 2–3.

⁸⁰ <http://www.bukowina-portal.de/de/ct/243> (26.04.2023).

Constituite pe baze solide, serviciile poștale, telegrafice și telefonice se ridicau la nivelul celor din străinătate, corespundeau cerințelor timpului și funcționau în mod exemplar din toate punctele de vedere. În calendarele bucovinene putea fi găsită o listă exactă a tuturor oficiilor poștale de stat și private.

Bibliografie

1. Balan, Teodor, *Din istoricul Câmpulungului Moldovenesc*, București, Editura Științifică, 1960.
2. Bătă, Ovidiu, „Căile de comunicație din Bucovina istorică”, în „Analele Bucovinei”, anul XXIX, 2 (59), 2022.
3. Dârdală, Ionel, *Istoria Câmpulungului Moldovenesc din cele mai vechi timpuri până la Marea Unire*, Câmpulung Moldovenesc, Editura Fundației Culturale „Alexandru Bogza”, 2006.
4. Diacon, Vasile, *Vechi așezări pe Suha Bucovineană. Pagini monografice*, Iași, Universitatea „Al. I. Cuza”, 1989.
5. Grigorovitz, Em., *Dicționarul geografic al Bucovinei*, București, Atelierele grafice SOCEC & Co., Societate Anonimă, 1908.
6. Ichim, Radu, *Istoria pădurilor și silviculturii din Bucovina*, București, Editura Ceres, 1988.
7. Kaindl, R. F., *Das Ansiedlungswesen in der Bukowina seit der Besitzergreifung durch Österreich*, Innsbruck, 1902.
8. Kosiul, Willi, *Die Bukowina und ihre Buchenlanddeutschen in zwei Bänden*, Band I, Oberding, Reimo-Verlag, 2011.
9. Loebel, Arthur, *Geschichtliche Entwicklung des Eisenbades Dorna / Evoluția istorică a băilor feroase Dorna*, ediție bilingvă, îngrijită, cu notă asupra ediției și indice de nume: Ovidiu Bătă; traducerea textului german: Ștefănița-Mihaela Ungureanu, Iași, Editura Terra Nostra, 2012.
10. Luchian, Dragoș, *Rădăuți, vatră românească de tradiții și înfăptuiri socialiste*, București, Editura Litera, 1982.
11. Mayer, Herbert, „Die Entwicklung des Postwesens in der Bukowina nach deren Angliederung an Österreich”, în „Kaindl-Archiv”. Mitteilungen der Raimund Friedrich Kaindl Gesellschaft, Heft 3, Stuttgart, 1982.
12. Minescu, Constantin N., *Istoria poștelor române. Originile, dezvoltarea și legislațiunea lor*, București, Imprimeria Statului, 1916.
13. Mittelman, Hermann, *Illustrierter Führer durch der Bukowina*, Czernowitz, Verlag der Buchhandlung Romuald Schally in Czernowitz, 1907/1908.
14. Negură, Ion, „Aspecte ale evoluției economice a Bucovinei sub stăpânirea habsburgică”, în „Suceava”. Anuarul Muzeului Județean, Suceava, VI–VII, 1979–1980.
15. Opletal, Josef, *Das forstliche Transportwesen im Dienstbereiche der k. k. Direktionen der Güter des Bukowiner griechisch-orientalischen Religionsfondes in Czernowitz*, Wien, Frick, 1913.
16. Ungureanu, Ștefănița-Mihaela, „Guvernatorii militari ai Bucovinei: Gabriel Baron Splény de Mihálydy (1734–1818) și Carol Baron de Enzenberg (1725–1810)”, în „Analele Bucovinei”, anul XXI, nr. 2 (43), 2014.
17. Wiglitzki, Hubert, „Gewerbe, Industrie, Handel und Verkehr”, în OUM, *Bukowina*, 1899.
18. Wiszniowski, Franz, *Radutz die deutscheste Stadt des Buchenlandes*, 2. Auflage, München, Verlag „Der Südostdeutsche” der Landsmannschaft der Buchenlanddeutschen, 1966.
19. *Provinzial-Handbuch der Königliche Galizien und Lodomerien für das Jahr 1853*, Lemberg, aus der k. k. galizischen Provinzial-Staats-Druckerei.
20. *Hauptbericht der Handels- und Gewerbekammer für das Herzogthum Bucovina nebst der Topographisch-statistischen Darstellung des Kammerbezirkes mit Schluss des Jahres 1861*, Czernowitz, Gedruckt bei Johann Eckhardt, 1862.
21. *Hauptbericht und Statistik über das Herzogthum Bukowina für die Periode vom Jahre 1862–1871*. Herausgegeben von der Bukowinaer Handels- und Gewerbekammer, Lemberg, 1872.
22. „Bukowinaer Rundschau”, Czernowitz, nr. 160, Donnerstag den 1. November 1883.

23. „Zeitschrift für Elektrotechnik”, Wien, II. Jahrgang 1884, Zwölftes Heft, A. Hartleben’s Verlag in Wien, 1884.
24. „Das neue Post- und Telegrafengebäude”, în „Czernowitzer Presse”, I. Jahrgang, nr. 3, 15. Oktober 1887; III. Jahrgang, nr. 12, 15. Juni 1889.
25. *Die Bukowina. Eine allgemeine Heimatkunde, verfasst anlässlich des 50 jährigen glorreichen Regierungsjubiläums Seiner kaiserlichen und königlichen Apostolischen Majestät, unseres Allernädigsten Kaisers und obersten Kriegsherrn durch die k. k. Gendarmerie des Landes-Gendarmerie-Commandos No. 13*, Czernowitz, 1899.
26. *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. Bukowina*, Wien, Druck und Verlag der kaiserlich-königlichen Hof- und Staatsdruckerei, 1899.
27. „Journal Télégraphique”, publié par le Bureau International des Administrations Télégraphiques, Berne, XXVIIIe volume, 36e année, N° 6, 25 Juin 1904.
28. „Czernowitzer Tagblatt”, IV. Jahrgang, nr. 1006, Mittwoch, den 13. Juni 1906.
29. „Călindariul poporului bucovinean pe anul ordinar 1911. Redigat și editat de Eugen Neșciuc”, Cernăuți, anul XXIV, Societatea Tipografică Bucovineană, 1910.
30. „Statistisches Jahrbuch des Herzogtums Bukowina für das Jahr 1908”, II. Jahrgang, XV. Heft der Mitteilungen des statistischen Landesamtes des Herzogtums Bukowina, Czernowitz, 1911.
31. „Colonelul Carol baron Enzenberg”, în „Arhiva someșană”. Revistă istorică-culturală, Năsăud, nr. 21, 1937.
32. *Averile bisericesti din Bucovina*, Cernăuți, Editura Mitropoliei Bucovinei, 1939.
33. *Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice și demografice*, ediție bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfețe, note și comentarii de acad. Radu Grigorovici, prefață de D. Vatamaniuc, București, Editura Academiei Române, 1998.
34. *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950*, Bd. 12, Wien, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2005.